

TUTKIMUS TUTUKSI

Suomessa käynnistyy käytöshäiriön ehkäisyhanke suurrahoituksen turvin

Psyykkisten sairauksien hoitostrategioiden tulee perustua tutkimusnäyttöön samassa mittakaavassa kuin mitä edellytetään somaattisten sairauksien hoidolta. Suomessa käynnistyy Euroopan tutkimusneuvoston rahoituksen turvin DIGIPARENT-tutkimus, joka on digiavusteisen vanhempainohjauksen kehittämisen suurhanke.

Euroopan tutkimusneuvosto (ERC) on myöntänyt arvostetun Advanced Grant -rahoituksen lastenpsykiatrian professori Andre Souranderille Turun yliopistoon. Rahoitettavassa DIGIPARENT-tutkimuksessa selvitetään uudenlaisia mahdollisuuksia tehostaa kansanterveydellisesti ja kansantaloudellisesti merkittävän käytöshäiriön ennaltaehkäisevää hoitoa sekä hoidon käyttöönottoa.

Viisivuotisesta rahoituksesta kilpailevat omien alojensa huippututkijat, ja tänä vuonna sen sai vain noin kahdeksan prosenttia hakijoista. Souranderin tutkimus oli ainoa suomalainen hanke, jolle rahoitus myönnettiin bio- ja lääketieteiden kategoriassa. Valituilta hankkeilta edellytettiin puuttumista merkittäviin ongelmiin sekä suuria potentiaalisia vaikutuksia. Mittava käytöshäiriön hoidon tutkimuskokonaisuus täytti kriteerit vaivatta.

Käytöshäiriö tuottaa kärsimystä sekä oireilevalle lapselle että hänen lähipiirilleen, ja sen kustannukset koskettavat laajasti yhteiskunnan eri sektoreita. Hoitamattomat lapsuusiän käytösoireet ovat yhteydessä aikuisuuden psykiatrisiin häiriöihin, päihdeongelmiin, rikollisuuteen ja syrjäytymiseen. Riskiryhmät voidaan kuitenkin tunnistaa jo ennen kouluikää, ja vanhempainohjaus on osoitettu vaikuttavimmaksi psykososiaalisesti menetelmäksi häiriökäyttäytymisen hoidossa.

Syksyllä käynnistyvässä hankkeessa tutkitaan mahdollisuuksia käytösongelmien hoidon entistä parempaan kohdentamiseen ja tehokkaampaan toteutukseen. DIGIPARENT laajentaa fokuksia yksittäisten menetelmien tuloksista lapsen, vanhemman, perheen, ympäristön sekä geneettisten ja hoitotekijöiden yhteisvaikutuksiin. Osatutkimuksissa tarkastellaan suurten aineistojen avulla vanhempainohjauksen pitkän aikavälin tuloksia, hoidon onnistumiseen liittyviä geneettisiä ja epigeneettisiä tekijöitä, sisältöjen personointia tekoälyn ja algoritmien avulla sekä hoitovaihtoehtojen toimivuutta osana terveyspalvelujärjestelmää.

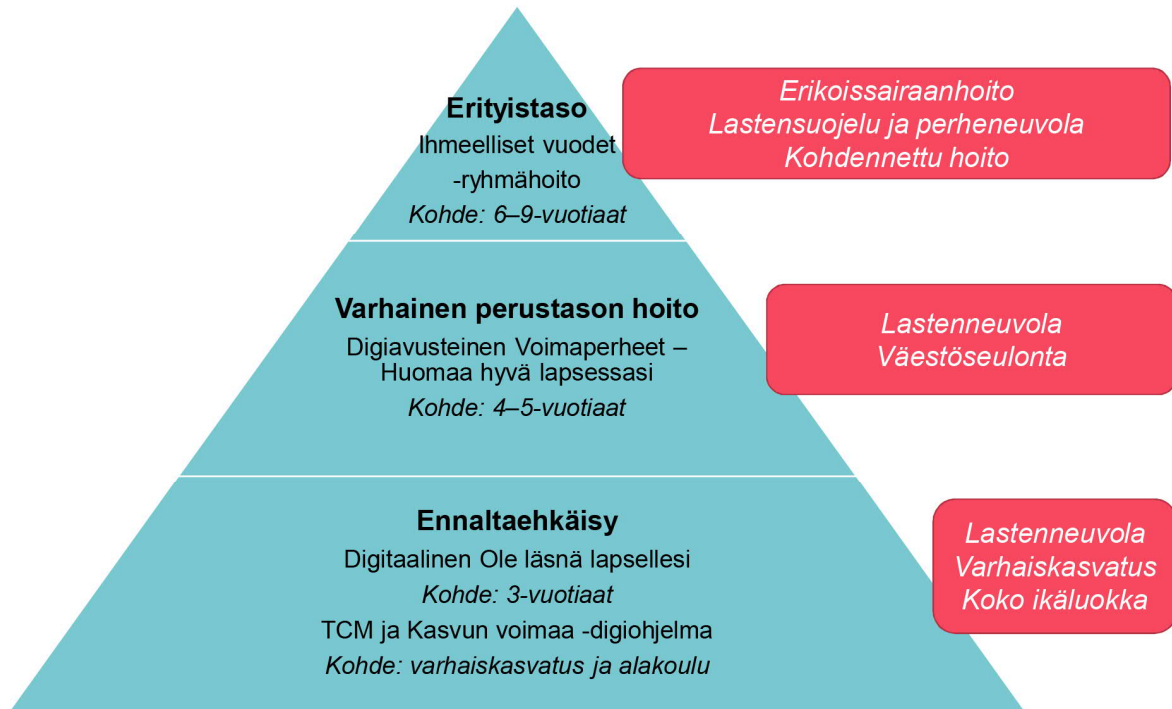
- Tutkimme tekijöitä, jotka ovat yhteydessä häiriökäyttäytymisen hoidon onnistumiseen. Ketkä hyötyvät, ketkä eivät? Ovatko vaikeudet yhteydessä biologisiin tekijöihin? Voiko psykososiaalinen hoito johtaa epigeneettisiin muutoksiin hoitoa saaneilla? Onko mahdollista kehittää tekoälyn avulla yksilöllistä mutta samalla edullista palvelua, joka voidaan tarjota kaikille? Sourander kuvailee.

Sourander ryhmineen on tutkinut kansanterveydellisesti merkittävien psykiatristen häiriöiden syntymekanismia ja kehityskulkuja vuosikymmenten ajan. Näiden tutkimusten pohjalta Souranderin johtamassa Turun yliopiston lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksessa on toteutettu useita hankkeita, joissa on kehitetty digiavusteisia hoito-ohjelmia keskeisiin lastenpsykiatrisiin ongelmiin. Ohjelmien tutkimukseen sisällytetään sekä hoidon pitkäaikaisvaikutusten että käyttöön juurruttamisen tutkimus poikkeuksellisessa mittakaavassa.

Portaittainen malli avuksi hoidon käytännön vaikuttavuuden arviointiin

DIGIPARENT-hankkeessa tutkitaan vanhempainohjausmenetelmien portaittaisen palvelukokonaisuuden (kuvio 1) juurruttamista kolmessa suomalaisessa maakunnassa. Päämääränä

on luoda palvelujärjestelmään tutkimusnäyttöön perustuva palvelujen kokonaisuus, jonka alimmalla tasolla käytösongelmia ennaltaehkäistään ja keskimmaisella tasolla tarjotaan varhaista, kohdennettua hoitoa perustasolla. Varhaisten menetelmien avulla pyritään karsimaan ylimmän palvelutason, erikoissairaanhoidon tarvetta.

Kuvio 1: Käytösongelmien ehkäisy ja hoidon portaittainen palvelukokonaisuus.

Tutkimus kytkeytyy Voimaperheet- ja Ihmeelliset vuodet -tutkimuskokonaisuuksiin. Portaittaisen mallin ensimmäisellä tasolla on täysin digitaalinen Ole läsnä lapsellesi -vanhemmuusohjelma, joka tarjotaan kaikille 3-vuotiaiden lasten vanhemmille lastenneuvolan kautta. Toisella tasolla seulotaan väestöstä 4–5-vuotiaiden käytösongelmia lastenneuvolan kautta ja tarjotaan riskiryhmille kohdennetusti yksilöllinen, digiaavusteinen Voimaperheet-vanhempainohjaus internetin ja puhelimen välityksellä. Kolmannelle tasolle sijoittuu ryhmämuotoinen Ihmeelliset vuodet -vanhempainohjausohjelma. Se on tarkoitettu kohdennetuksi hoidoksi erikoistason lastenpsykiatrian poliklinikoilla ja lastensuojelussa sekä perheneuvolassa 6–9-vuotiaiden lasten vanhemmille osana muuta hoitoa.

Tutkimuksessa vertaillaan vanhempainohjausmallien yhdistelmien vaikuttavuutta, kun ne juurrutetaan maakuntiin erilaisina yhdistelminä. Maakunta saa käyttöönsä joko 1) pelkästään koko ikäluokalle suunnitellun, universaalinn mallin, 2) universaalinn ja kohdennettun perustason mallin tai 3) näiden kahden lisäksi erikoistason ryhmämuotoisen mallin. Tämän jälkeen arvioidaan muutoksia hyvinvointi-indikaattoreissa ennen ja jälkeen ohjelmien käyttöönoton. Arvioinnissa hyödynnetään väestötason kyselyaineistoja, terveydenhuollon ammattilaisten ja päättäjien haastatteluja sekä laajaa rekisteriaineistoa lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon mielenterveyspalvelujen käytöstä, lääkkeidenkäytöstä, koulumenestyksestä, koulupoissaoloista ja vammautumisista. Tutkimus käsittää 60 000 iältään 0–15-vuotiasta lasta sekä heidän vanhempansa ja opettajansa.

- Mielenterveyspalveluissa on suuri tarve tutkimustiedolle varhaisten väestötason ennaltaehkäisevien strategioiden yhteydestä palvelujen käyttöön. DIGIPARENT pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen, Sourander toteaa.

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiön myöntämä kotipesätoiminnan rahoitus toi Ihmeelliset vuodet -menetelmän Souranderin johtamaan lastenpsykiatrian tutkimuskeskukseen vuonna 2020. Myös Itlan tutkimuskeskukselle lahjoittama interventio- ja implementaatioprofessori on osaltaan vahvistanut edellytyksiä porrastetun palvelumallin tutkimukselle. Uuden hankkeen myötä yhteistyö jatkuu tulevina vuosina.

Pandemia avasi kysynnän digipalveluille

Kustannustehokkaan digitaalisen ja digiavusteisen vanhempainohjauksen kehittäminen on erityisen ajankohtaista Covid19-pandemian yhteydessä. Lasten, nuorten ja perheiden mielenterveysongelmien lisääntyminen on koronapandemian merkittävimpiä pitkäaikaisvaikutuksia.

Hoitamattomat ongelmat vaikuttavat perheiden hyvinvointiin ja jaksamiseen ja voivat pitkällä aikavälillä voimistua, kasautua sekä lisätä terveys- ja sosiaalipalvelujen käyttöä tilanteessa, jossa lisäresursseja palveluiden toteuttamiseen ei ole.

- Pandemian aiheuttamat haasteet kasvokkain toteutettaville hoitomuodoille ovat avanneet merkittävät mahdollisuudet ja kysynnän digitaalisen palvelutarjonnan lisäämiselle. Samalla toiminta digitaalisessa hoitoympäristössä merkitsee poikkeuksellisia mahdollisuuksia hoidon käytön ja onnistumisen mittaamiselle, Sourander arvioi.

Jarna Lindroos

FM, erikoissuunnittelija, Turun yliopisto, Lastenpsykiatria, INVEST Tutkimuksen lippulaiva

Lisätietoja:

Andre Sourander

professori

Turun yliopisto, Lastenpsykiatrian tutkimuskeskus

andre.sourander@utu.fi